

15. travanj 2021.

Otvoreno pismo Europskoj komisiji: zajednička vizija za raznolikost kultiviranog bilja

Poštovani izvršni potpredsjedniče Frans Timmermans,

Poštovana povjerenice za zdravlje i sigurnost hrane Stella Kyriakides,

Poštovani povjereniče za poljoprivredu Janusz Wojciechowski,

Poštovani povjereniče za okoliš, oceane i ribarstvo Virginijus Sinkevičius,

Sljedećih će dana Europska komisija objaviti studiju o mogućnostima ažuriranja postojećih regulativa o proizvodnji i trgovini biljnog reproduktivnog materijala (PRM)¹. **U kontekstu moguće izmjene zakonodavstva, mi kao čuvari raznolikosti kultiviranog bilja:**

- predstavljamo čuvarе sjemena, vrtlare, poljoprivrednike, oplemenjivače, dobavljače sjemena, proizvođače hrane i organizacije civilnog društva koje cijene i rade s genetskom raznolikošću kultiviranih biljaka;
- definiramo raznolikost kultiviranog bilja kao raznolikost vrsta, sorti i genetsku raznolikost unutar njih kao i tradicionalna znanja povezana s njihovim uzgojem i uporabom;

¹ Zakoni se primjenjuju na sav biljni reproduktivni materijal, koji će se u ovom dokumentu nazivati "sjeme"

- često radeći paralelno kao korisnici, oplemenjivači i proizvođači raznolikosti kultiviranog bilja;

ovime izražavamo našu zajedničku viziju raznolikosti kultiviranog bilja u Europi.

Zašto su nam potrebne promjene?

Postojeća pravila za proizvodnju i stavljanje na tržište sjemena **pogoduju uniformiranosti i kratkoročnoj produktivnosti nauštrb raznolikosti kultiviranog bilja, okoliša i raznolikosti aktera koji razvijaju sjeme i čine ga dostupnim**. Oni zanemaruju pravo na sjeme utemeljeno na međunarodnom pravu, posebno Deklaraciji Ujedinjenih naroda o pravima seljaka i drugih osoba koje rade u ruralnim područjima (UNDROP) i Međunarodnom ugovoru o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu (ITPGRFA), i dijele aktere na umjetne kategorije "korisnika" i "proizvođača" sjemena. Očuvanje, održivo korištenje i dinamično upravljanje raznolikošću kultiviranih biljaka u vrtovima i na poljima mogu ići ruku pod ruku.

U kontekstu krize klimatskih promjena i smanjenja biološke raznolikosti, potrebne su nam politike koje prepoznaju, štite i podržavaju potencijal kultivirane biljne raznolikosti kako bi se potaknuli otporni prehrambeni sustavi i osigurala naša buduća sigurnost hrane. Kultivirana biljna raznolikost temelj je pristupa ekosustavima potrebnog za poljoprivrednu proizvodnju kako bi se usmjerio prijelaz prehrambenih sustava i preokrenuo gubitak biološke raznolikosti.

Pandemija Covid-19 pojačala je tu potrebu, **neupitno naglašavajući da je raznolikost presudna za zdrave ekosustave i zdravu prehranu te da kratki lanci opskrbe jačaju otpornost naše proizvodnje hrane na vanjske šokove.** To je također dovelo do porasta potražnje za lokalno prilagođenim, slobodno oprašujućim sortama i proizvodima kupljenim izravno od uzgajivača. Lokalni uzgoj, proizvodnja i dinamično upravljanje sjemenom, te raznolikost komercijalne ponude sjemena, pružaju poljoprivrednicima mogućnosti da iskoriste ovu rastuću potražnju, na primjer nudeći ekološke proizvode, tradicionalne sorte, zanemarene i nedovoljno iskorištene vrste i / ili regionalne specijalitete.

Međutim, **trenutni je regulatorni okvir ograničavajuć za one poljoprivrednike i uzgajivače koji proizvode izvan okvira industrijske poljoprivrede,** na primjer poljoprivrednike koji rade u agroekološkim ili certificiranim ekološkim uvjetima, poljoprivrednike koji žele raditi sa slobodno oprašujućim sortama i / ili poljoprivrednike koji rade na malim površinama uz bliske odnose s krajnjim potrošačima, jer im **jednostavno nedostaje pristup dovoljnim količinama sjemena prilagođenog njihovim potrebama i lokalnom proizvodnom okruženju.** U kontekstu brojnih izazova s kojima se suočava poljoprivreda, neprihvatljivo je da okvir tržišta sjemena diskriminira poljoprivrednike i uzgajivače koji žele slijediti alternative koje karakteriziraju ekološke i klimatski prihvatljive prakse.

Svaka reforma zakonodavstva o tržištu sjemena mora unaprijediti **Europski Zeleni plan, njegovu Strategiju za biološku raznolikost i Strategiju Od polja do stola, kao i ciljeve EU-a za klimatske promjene promicanjem prava poljoprivrednika na sjeme općenito, kao i prava na sjeme koje zahvaljujući svojoj genetskoj raznolikosti omogućuje proizvodnju uz mala ulaganja, ekološke i agroekološke poljoprivredne prakse.** Mora poštivati i podržavati poticajni razvoj nove Uredbe o ekološkoj proizvodnji, a također treba prepoznati značajna i skupa opterećenja koja proizlaze iz proizvodnje i prometa sjemena prema novoj Uredbi o biljnom zdravlju, posebno za manje proizvođače. Mora biti u skladu s obvezama preuzetim prema ITPGRFA i Konvenciji o biološkoj

raznolikosti. I na kraju, ali ne najmanje važno, mora **provoditi pravo na sjeme i obveze država da olakšaju i poštuju to pravo prema UNDROP-u.**

Kako bi ta promjena trebala izgledati?

Tijekom proteklog desetljeća došlo je do nekih poboljšanja, posebno u smjernicama o sortama male komercijalne vrijednosti i čuvanim sortama, a nedavno i u novoj Uredbi o ekološkoj proizvodnji. Međutim, **raznolikost je u konačnici još uvijek ograničena na birokratske niše, od kojih svaka dolazi sa svojim ograničenjima, a složenost samog okvira za mnoge je manje proizvođače prevelika.** Kriza klime i biološke raznolikosti, kao i društvene, ekonomske i tehnološke promjene u desetljećima od usvajanja pravila 1960-ih, zahtijevaju temeljno preispitivanje.

Reformirano zakonodavstvo o marketingu sjemena mora podržavati, a ne diskriminirati, raznolikost među vrstama i među sortama, podržavajući tako prilagodbu klimatskim promjenama, prijelaz na klimatski i ekološki prihvatljiviju poljoprivredu, lokalnu proizvodnju sjemena i hrane, prava poljoprivrednika i zdraviju prehranu. Također bi trebao uistinu prepoznati i podržati mnoštvo sustava uzgoja sjemena i ponuditi veći izbor čitavom spektru poljoprivrednika i uzgajivača.

Da bi se postigao taj cilj, svaka reforma mora prepoznati, zaštititi i nagraditi **ključnu ulogu koju imaju neformalni sustavi uzgoja sjemena u očuvanju, održivom korištenju i dinamičnom upravljanju, raznolikošću na gospodarstvima i vrtovima te u osiguravanju otpornosti naših prehrambenih sustava.** Ona mora osigurati sudjelovanje, suradnju i zastupljenost svih vrsta poljoprivrednika, oplemenjivača, potrošača i drugih aktera prehrambenog lanca u istraživačkim projektima i na svim razinama odlučivanja. **Paralelno sa zakonodavstvom o tržištu sjemena, dodjeljivanje prava intelektualnog vlasništva ne smije ugrožavati pravo na sjeme.** Svi relevantni pravni okviri i njihova provedba moraju se poboljšati kako bi se izbjeglo nepošteno prisvajanje raznolikosti, posebno neregistrirane raznolikosti uzgajanih biljaka, uključujući upotrebu podataka o digitalnim sekvencama.

Konkretni prijedlozi za moguću reformu zakona o tržištu sjemena

U kontekstu studije o zakonodavstvu o tržištu sjemena koju je Vijeće ministara zatražilo u studenom 2019., a Europska komisija objavit će ju u travnju 2021, prikazujemo opća načela koja bi trebala biti vidljiva u zakonodavstvu:

- Opseg zakona o tržištu sjemena trebao bi se definirati **strogom definicijom tržišta sjemena ograničenog na komercijalne aktivnosti usmjerene na profesionalne korisnike sjemena.** Propisi o tržištu sjemena ne bi smjeli na bilo koji način regulirati očuvanje, održivo korištenje i dinamično upravljanje uzgajanom biljnom raznolikošću na gospodarstvima i u vrtovima, uključujući razmjenu sjemena između poljoprivrednika i vrtlara koja je ili besplatna ili predstavlja samo naknadu troškova. Konkretno, ne bi trebao postojati registar dobavljača za poljoprivrednike. **Sustavi seljačkog uzgoja sjemena, kako je utvrđeno UNDROP-om, moraju biti izvan opsega pravila o stavljanju sjemena na tržište.**
- Zakonodavstvo o marketingu sjemena trebalo bi **osigurati slobodu izbora poljoprivrednicima i uzgajivačima, kako s obzirom na sjeme (vrste, sorte, populacije), tako i s obzirom na proizvodne standarde.**
- Mora postojati **jasna razlika između režima koji daju prava intelektualnog vlasništva nad novim biljnim sortama i onih koji omogućuju pristup tržištu.** Registracija sorata temeljena

na DUS i VCU testiranju, ako je potrebna, mora biti prilagođena i proporcionalna potrebama i stvarnostima raznolikih uzgajivača, oplemenjivača i održivača, kao i njihovih kupaca.

- Zakonodavstvo bi trebalo osigurati transparentnost metoda oplemenjivanja i prava intelektualnog vlasništva za sve sjeme koje se stavlja na tržište.
- **Pravila o biljnom zdravlju i mehanizmi kontrole kvalitete sjemena trebaju se prilagoditi zdravstvenim rizicima, specifičnim okolnostima i opsegu prodaje sjemena, uvažavajući različita očekivanja korisnika i kupaca sjemena u pogledu kriterija kvalitete sjemena.**

Potpisnici:

EU / REGIONAL

Biodynamic Federation Demeter International

European Coordination Via Campesina

Reseau Meuse-Rhin-Moselle

AUSTRIJA

Arche Noah

ÖBV-Via Campesina Austria

BELGIJA

Boerenforum

Vitale Rassen

HRVATSKA

BioVRT - u skladu s prirodom

Hrvatski savez udruga ekoloških proizvođača

Udruga obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava – Život

ZMAG – Zelena mreža aktivističkih grupa

ČEŠKA

Demeter Czech & Slovakia

Permasemnika

CIPAR

Cyprus Seed Savers

DANSKA

Demeterforbundet i Danmark

Frøsamlerne – Danish Seed Savers

ESTONIJA

Maadjas – Estonian Seed Savers

FRANCUSKA

Demeter France

Mouvement de l'Agriculture Bio-Dynamique

Le Réseau Semences Paysannes

NJEMAČKA

Dachverband Kulturpflanzen- und Nutztiervielfalt e.V.

Getreidezüchtung Peter Kunz

ProSpecieRara

GRČKA

Aegilops

Peliti

MADARSKA

Magház - Seed House

IRSKA

Irish Seed Savers Association

ITALIJA

Associazione per l'Agricoltura Biodinamica in Italia

Demeter Associazione Italia

Rete Semi Rurali

LATVIJA

Latvian Permaculture Association

LUKSEMBURG

SEED Luxemburg

MALTA

Nadir for Conservation

NORVEŠKA

Biologisk-dynamisk Forening – Biodynamic Association Norway

POLJSKA

Foundation AgriNatura for Agricultural Biodiversity

PORTUGAL

GAIA – Environmental Action and Intervention Group